

I

Vier jaar geleden ging mijn man bij me weg. Waarom, dat begrijp ik niet helemaal, heb ik nooit gedaan ook. Ik vermoed hij ook niet. Inmiddels, nu de ogenschijnlijke catastrofe en haar oorzaken er allebei even weinig meer toe doen, begin ik ervan overtuigd te raken dat hij me uiteindelijk in de steek liet omdat ik me zo enorm aanstelde toen het idee voor het eerst ter sprake kwam.

Uiteraard droeg hij er in die krankzinnige zes maanden voorafgaand aan zijn daadwerkelijke vertrek wel degelijk redenen voor aan, tientallen zelfs. Sommige herinner ik me nog. Het ene moment zei hij dat ik niet knap meer was. Het andere moment zei hij dat ik niets te bieden had behalve een knap gezichtje. Hij zei dat ik geen interesse toonde in zijn interesses. Hij zei ook dat ik me er altijd zo nodig mee moest bemoeien. Hij noemde me apathisch én driftig, zedeloos én preuts. Hij zei dat hij wilde trouwen met de vrouw van wie hij echt hield én dat hij, als hij eenmaal van me af was, voor geen goud ooit nog met iemand zou trouwen.

In de vier jaar daarna heb ik van talloze huwelijken de genoemde oorzaken voor hun trieste teloorgang aangehoord, en ben tot de conclusie gekomen dat het lijstje van mijn man daarvoor niet in redelijkheid onderdeed.

Hij raakte op me uitgekeken, speurde om zich heen naar redenen om zijn verveling te rechtvaardigen, en vond ze. Ze waren geldig in zijn ogen. Tja, was ik op hem uitgeke-

ken geweest, dan had ik waarschijnlijk hetzelfde gedaan.

Alleen was ik niet op hem uitgekeken en dus verzette ik me met hand en tand en tegen beter weten in tegen zijn vertrek. Ik wist zeker dat ik zou zegevieren als ik me verzette. Ik ben nooit meer zo overtuigd van mezelf geweest als toen, op mijn vierentwintigste. Geen spoortje scrupules omtrent bezitterigheid en geen enkel besef van de zinloze exercitie om gevoelens af te dwingen hinderden mijn pogingen om te houden wat ik wilde hebben.

Ik geloof dat ik in het begin nog wel nobele motieven voorwendde: 'blijf omwille van de familie,' et cetera. Later, toen mijn paniek toenam, experimenteerde ik met ruzie, woede, radeloosheid, hysterie en zelfmoorddreigementen, en weigerde in te zien, tot vijf minuten voor zijn vertrek, dat hij ondanks alles ook echt zou gaan...

Maar terwijl hij zijn laatste spullen inpakte zat ik op een stoel en begon te geloven wat ik zag. Ik peinsde hoe ik op de valreep een wonder kon laten geschieden: ik overwoog mijn polsen door te snijden, zodat hij een dokter zou moeten halen en daarna bij me blijven tot ik beter was. Ik besefte echter dat hij, in een wereld die me plotseling volstrekt absurd voorkwam, best weleens de deur zou kunnen uit lopen en me aan mijn snijwonden laten creperen.

Ik hoopte dat ik er ontredderd uitzag; dat ik er bevallig uitzag. Toen herinnerde ik me dat de fauteuil waarop ik zat een huwelijksgeschenk van zijn tante Janet was geweest en vroeg me af wat je deed met de huwelijksgeschenken van de familie van je man, als die man bij je wegging. (In New York verkoop je ze uiteindelijk aan armlastige pasgetrouwde jonge vrienden.) De lamp naast me was een van de eerste modernistische lampen. Ik herinnerde me dat Wanamaker's er niet voor was betaald.

Het geluid van sluitende kofferdeksels verstomde. Hij kwam binnen.

Hij stond daar knap, koppig en ongelukkig te wezen. Ik werd overmand door herinneringen aan hoe aantrekkelijk ik hem had gevonden, de eerste keer dat we elkaar zagen, op een huisfeestje in New Haven, vier, nee vijf lentes...

‘Ik ga een taxi roepen voor mijn spullen,’ zei hij.

‘Niet weggaan, Peter,’ zei ik.

‘Wat schieten we daarmee op?’ vroeg hij.

We keken elkaar aan. En opeens, na zes maanden waarin ik altijd weer een nieuw bezwaar, relevant of niet, had kunnen vinden, was er geen meer voorhanden.

Mijn hart schrijnde. Drie jaar lang hadden we van elkaar gehouden en het halve vierde jaar hadden we elkaar gehaat. Hoe waren we zo ver afgedwaald na een zo vrolijk en zelfverzekerd begin?

Het leek erop dat hij wat laatste woorden paraat had, nu ik het liet afweten. Hij onderdrukte twee of drie beginnetjes.

‘Wanneer ga je van me scheiden, Patricia?’

Ik zei: ‘Nooit van mijn leven.’

Hij haalde zijn schouders op. Hij was niet eens boos. Hij leek alleen heel moe.

‘Jij je zin, Patty.’ (Hij had me in geen maanden ‘Patty’ genoemd. Wel ‘Pat’, nonchalant, en ‘Patricia’, kokend van woede.)

Toen zei hij: ‘Nou, treur niet te lang om mij, ouwe meid.’ Hij kwam naar me toe, gaf me een aai over de bol en liep de deur uit.

Ik kreeg mijn laatste en onnozelste ingeving. Ik dacht: als hij zijn koffers niet heeft, kan hij niet weggaan, en ik deed de deur op de knip. Hij kwam terug met de taxichauffeur en klopte aan. Ik hield me muisstil. Hij riep: ‘Als je de deur niet opendoet, trap ik hem in.’ Hij zou het gedaan hebben, dus maakte ik de deur open. Hij wierp zijn sleutels op de tafel. ‘Die heb ik nooit meer nodig,’ zei hij.

Ik ging weer op de fauteuil zitten. Koffers, tassen, taxi-chauffeur en echtgenoot vertrokken met veel kabaal. Ik dacht: dat was het dan. Waarom huil ik niet, of zoiets?

II

In die zondagse lome uren tussen een laat ontbijt en het moment om je op te doffen voor een cocktailparty probeerde Lucia, met wie ik een appartement deelde, de term 'ex-vrouw' te definiëren.

'Niet iedere vrouw die getrouwd is geweest is er een. Er zijn vrouwen over wie het meer zegt als je weet dat ze dit of dat beroep hebben, of van reizen houden, of naar symfonieconcerten gaan, dan te weten dat ze ooit met deze of gene getrouwd zijn geweest.'

Ze nam me peinzend op. 'Jij bent een ex-vrouw, Pat, omdat dat het belangrijkste is wat er over je te weten valt... Het verklaart al het andere, het feit dat je ooit getrouwd was met een man die je heeft verlaten.'

'Volgens die definitie ben jij er ook een. Het feit dat je ooit getrouwd was met Arch verklaart bijna alles over jou.'

'Ja, maar ik ben er enigszins van hersteld. Je bent geen ex-vrouw meer als je opnieuw verliefd bent, zelfs al niet als je nooit meer aan je man denkt.'

'Hoeveel jaar kost het om dat stadium te bereiken?' vroeg ik. Ik was de vorige avond met Pete uit eten geweest en wist dat ik me een week lang ellendig zou voelen.

'Troost je, lieve kind,' zei ze, 'morgen voel je je stukken beter.' Ze pakte de draad weer op. 'Een ex-vrouw is een vrouw met een verdraaide nek van het achteromkijken naar haar huwelijk.'

Ik vulde aan: 'Een ex-vrouw is een vrouw die op feest-

jes bazelt over de geneugten van haar onafhankelijkheid, zolang ze nuchter is... en over de deugden dan wel streken van haar vertrokken man, na één drankje te veel.'

'Een ex-vrouw,' zei Lucia, 'is niets anders dan een "overgebleven vrouw", zoals die vrouwen over wie de sociologen zich tijdens de oorlog zoveel zorgen maakten.'

'Maar niemand maakt zich zorgen over een ex-vrouw, behalve haar familie – of haar man als ze er zo eentje is die alimentatie heeft aangenomen,' zei ik.

'Daarover hoeven we voorlopig niet in te zitten, lieverd. We zijn nog te zeer in trek. Wacht maar tot we veertig zijn... Als we niet voor die tijd aan slaapgebrek zijn overleden.'

'Ik zal aan bedorven absint zijn overleden,' kondigde ik gelaten aan.

Lucia maakte bezwaar. 'Doe me alsjeblieft een plezier en drink dat spul niet meer. Het verpest je schoonheid.'

Maar ze klonk gemoedelijk. We kletsten maar wat. Het was al bijna tijd om ons gezicht op te maken en een fluwelen jurk aan te trekken en dan zou ons leven weer voortrazen. We hadden geen slecht leven, zolang alles voortraasde. Wat meestal zo was.

Ik probeerde nog één definitie. 'Ex-vrouwen... jonge en knappe ex-vrouwen zoals wij, vormen het levende bewijs dat de nieuwe vrijheden voor vrouwen in de praktijk een godsgeschenk zijn voor mannen.'

We lachten. De winterzon scheen warm over onze schouders naar binnen. Het was prettig hier zo te zitten. Peter en ik hadden elkaar de vorige avond de tent uit gezuid.

'Niet aan hem denken,' zei Lucia. 'Ik zie het altijd aan je als je dat doet, je mond krijgt een lugubere trek.' Ze begon meteen weer over ex-vrouwen.

Ik voelde me verbitterd. Na een poosje zei ik: 'Een ex-

vrouw is een jonge vrouw voor wie de tijdens de huwelijksplichtigheid beloofde eeuwigheid is teruggebracht tot drie jaar, of vijf, of acht.'

Lucia: 'Opgevoed onder de versleten vaandels van "Eeuwigdurende Liefde" en "Kuisheid Boven Alles" zullen we ons moeten aanpassen aan een leven in het tijdperk van de onenightstand.'

Toen herinnerde ze zich weer dat ze me probeerde op te vrolijken.

'Lieverd, wat maakt het uit... We zijn ongelooflijk populair, we kennen oneindig veel mannen en we komen overal.'

'Ze willen allemaal met ons naar bed,' zei ik. 'Zodra ze hier arriveren voor het diner beginnen ze maatregelen te treffen om te blijven voor het ontbijt.'

'Ook dat doet er weinig toe, Pat. Dat weet je best. Je bent gewoon een beetje sip vandaag... Wat ga je aantrekken?'

Ik vertelde het haar en ging me omkleden. Toen ik weer beneden kwam, had ze twee martini's gemaakt. Ik voelde me beter nadat ik de mijne ophad.

Daarna kwam Max. We gaven hem een martini en hij zei: 'Daar ga je!' Dat zei hij altijd als toost. Vervolgens informeerde hij naar onze gezondheid en onze baan. Ik denk omdat hij banen belangrijk vond.

Wij vonden dat niet. We zaten allebei in de reclame. Lucia werkte voor een bureau. Ik was moderedactrice bij een warenhuis. Gemiddeld verdienden we ieder honderd dollar per week, inclusief freelance schrijfklassen. We bewoonden een zolderkamer, zoals we het zelf noemden, aan Park Avenue. De huur bedroeg honderdvijfzeventig dollar per maand, verder gaven we ons geld grotendeels uit aan kleren. Aan sparen deden we niet.

Lucia zei dat ze had gespaard toen ze getrouwd was. Ik

ook. Ik had eens een jaar lang vijf dollar per week gespaard voor een vloerkleed dat ‘mooi genoeg was om te houden als we een huis hadden’. Na Peters vertrek verkocht ik het kleed voor veertig dollar en kocht van het geld een paar schoenen en een hoed.

Tijdens mijn huwelijk spaarde ik geld en maakte ik plannen voor de komende vijftig jaar et cetera. Erna maakte ik niet eens plannen voor de komende maand. Het leek me zo’n tijdverspilling.

Toen we Max weinig meer over onze banen te vertellen hadden, namen we hem mee naar de cocktailparty. Hij observeerde graag de jongere generatie. Zei hij zelf.

We kenden niet veel Joden. Hij was een van de aardigste. Hij was oud, deed denken aan een portret van Rembrandt, had om en nabij een miljoen verdiend in het oud ijzer en was in de armen gesloten door mensen die hoopten dat hij geld doneerde aan hun werken van liefdadigheid. Hij had een reusachtige vrouw, die hij aanbad. Hij vertelde ons een keer vol trots dat ze leerde schrijven. We dachten even aan boeken schrijven, maar hij bedoelde het abc.

Hij behoorde niet tot onze kring. Niet dat het een kring was, eerder een allegaartje. De namen in mijn agenda in het eerste jaar post-Peter geven een aardig beeld van het slag mensen met wie we omgingen. (Ik kan me van sommige initialen niet herinneren aan wie ze toebehoeren.)

‘Diner – Richard’... vroeger was hij redacteur bij een zondagskrant. Hij ging naar Hollywood op zo’n proefcontract van drie maanden. Ik heb gehoord dat hij tegenwoordig in San Francisco over sport schrijft.

‘H.R.G. – 20 uur’... auteur van één toneelstuk dat een hit werd en twee toneelstukken die flopten. Ik vergezelde hem naar de première van een van de flops. Het was geen galapremière.

‘David – ontbijt op zondag’... wie was David? Een vage-lijk onaangename associatie. O ja, dat was de avond waarop ik witheet van woede midden in een sneeuwstorm uit een taxi stapte op 86th Street. David importeerde worstvelletjes uit Rusland. Eigenaardige bezigheid.

‘Hal – biertuin in Hoboken’... gewoon een oud-ambassadeur die zichzelf bijzónder jong van geest vond.

‘Leonard – bij de Russian Bear – 20 uur’... lieve jongen. Hij had met een Rhodes-beurs aan Oxford gestudeerd en werkte nu voor dertig dollar per week voor een schandaalkrant.

‘C.L.C. – The Ritz – 19.15 uur’... dé romancier van de jongere generatie. Wat hij altijd ongevraagd opbiechtte.

‘Dominic – dineren bij het Cecelia’... een ernstige, jonge Italiaanse chirurg en hij danste als een Argentijnse professional.

‘Gerard – Brevoort Hotel – 18.30 uur’... hij was een derderangs beurshandelaar.

‘Ken-Ken-Ken’... ten minste drie keer per week zo’n beetje dat hele jaar. Als ik zijn naam zie, zie ik de lichtjes van de danszalen in Harlem schitteren in het goudblondste haar dat ik ooit heb gezien. Hij had de beste artdirector in de filmwereld kunnen worden. Hij en ik hadden het geweldig gezellig samen. Maar hij heeft me nooit gekust.

‘John – Samarkand – 21 uur’... maakte muurschilderingen voor kroegen, en vrijmetselaarsloges en dergelijke.

‘Ned – bij hem thuis – 18.30 uur... hij deed iets bij een uitgeverij, verzamelde alles van Napoleon en serveerde onuitputtelijke hoeveelheden uitstekende cognac.

Zo waren de mannen. Met vrouwen sprak ik zelden af.

III

Dat gesprek met Lucia over ex-vrouwen was ruim een jaar nadat Peter me in tante Janets fauteuil had achtergelaten.

Ik bleef er viereuhalf uur zitten. Dat weet ik zo precies, omdat ik toen ik Petes taxi hoorde starten op de banjoklok keek die we van mijn grootvader hadden gekregen. Het was tien over zes.

Naast me lag een ongeopend pakje sigaretten. Toen ik het openmaakte, sneuvelden er twee of drie; ik stak er een op; probeerde tot me door te laten dringen dat er geen Peter meer was. In plaats daarvan begon ik terug te denken aan onze belevenissen. Ze glipten door mijn hoofd als veel te snel afgespeelde filmbeelden, behalve dat deze levensrecht gekleurd waren, niet zwart, wit en grijs, en flarden van stemmen en geuren bevatten.

Winter in Londen. (We besteedden onze huwelijkscadeaucheques tot op de laatste cent aan vier maanden Engeland en een voorjaar in Parijs, want daarna zou Peter lange tijd heel hard moeten werken om een sterverslaggever te worden. Of toneelrecensent, opperde ik, omdat ik zo dol was op theater.) Na de lunch haastten we ons altijd naar Brown-Shipley's aan Pall Mall om een cheque te innen en daarna renden we via de Strand naar Romano's American bar, zodat we daar konden zijn voordat ze om halfdrie stopten met serveren. Meestal bereikten we de deur, buiten adem, om vijf voor halfdrie.

Peter bestelde genoeg dubbele whisky-soda's tegelijk